

Bang voor oorlog zoals vroeger

Inval van Rusland in Oekraïne zou internationale afspraken op de helling zetten

- ▶ Rusland lijkt Oekraïne liever zwakker te laten worden dan het aan te vallen
- ▶ Toch pleiten sommigen in het Westen voor investeren in defensie
- ▶ Als Rusland toch een oorlog begint, zal dat ons vooral economisch pijn doen

Jozefien VAN HUFFEL

„Wat hier is gebeurd, maakt deel uit van een Russisch plan om Oekraïne te vernietigen.” Dat zei de Oekraïense premier Arseni Jatsjenko begin mei bij een bezoek aan Odessa, de havenstad aan de Zwarte Zee waar twee dagen eerder tientallen mensen omkwamen bij een confrontatie tussen pro- en anti-Russische betogers.

Gespierde taal, maar ook internationaal voorspelden sommige experts dat Rusland een reden zocht om het gebied in te nemen. Odessa is immers niet enkel hoogst belangrijk voor de Oekraïense economie en als militaire basis, het grenst ook aan de Krim en aan het feitelijk onafhankelijke Transnistrië, dat zich in 1990 van Moldavië afscheurde en waar plannen leven om op termijn aan te sluiten bij Rusland.

Moeten we dan vrezen voor een heuse landoorlog aan de oostgrens van Europa? „Het ene moment zijn de kenners er zeker van dat Rusland zal ingrijpen om de Russischsprekenden in Oekraïne te beschermen, het volgende moment blijkt president Poetin plotseling veel voorzichtiger

uit de hoek te komen”, zegt Jan Marinus Wiersma, verbonden aan de denktank Clingendael, het Nederlandse Instituut voor Internationale Betrekkingen in Den Haag.

Wiersma begrijpt dat de toestand in Oekraïne tot ongerustheid leidt. „We waren ervan overtuigd dat dit niet meer kon, na de Koude Oorlog”, zegt hij. „Nu schiet iedereen wakker. Zo te zien is er toch nog conflictstof in Europa. Blijkbaar onderschatten we het belang van een land als Oekraïne voor Rusland, zeker wanneer het plotseling aansluiting zoekt bij de Europese Unie.”

Een echte actie van Rusland verwacht Wiersma echter niet. „Het houdt Oekraïne liever gewoon zwak, onder meer door de gastoevoer af te sluiten en door bepaalde groepen in de grensgebieden te steunen”, zegt hij. „Wat me echter meer verontrust, is het enorme contrast tussen de taal van Brussel en die van Moskou. Het Russische discours is puur nationalistisch en alle neuzen staan er in dezelfde richting.”

West-Europese legers kunnen geen rol van betekenis spelen in een landoorlog

„Wellicht keken we te lang enkel met een economische blik naar Rusland. De rest wilden we niet zien, omdat onze eigen handelsbelangen en energietoevoer ons te dierbaar zijn”, vervolgt hij. „We zijn bijvoorbeeld al bijna vergeten dat Rusland in 2008 gewoon Georgië binnenviel, waarna twee deelrepublieken zich onafhankelijk verklaarden en door

Moskou werden erkend. Dat was een waarschuwing die we niet ter harte namen.”

Als Rusland in de nabije toekomst dan toch zou kiezen voor een echte oorlog met Oekraïne, dan zal dat West-Europa dan ook vooral economisch pijn doen. „We zullen niet in het strijdgevoel terecht komen, maar we zullen wel verplicht zijn om Rusland verregaande economische sancties op te leggen die in West-Europa duidelijk voelbaar zullen zijn”, zegt Wiersma. „Daar zit niemand op te wachten, nu landen als België en Nederland zich net volop herstellen van de economische crisis.”

Daartegenover staat dat een oorlog tussen Rusland en Oekraïne internationale samenwerkingsverbanden en afspraken op losse schroeven zou zetten. „Wat is bijvoorbeeld nog de betekenis van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) als een van de lidstaten een ander aanvalt? En wat met de afspraken over grenzen?”

Intussen gaan onder meer in ons land ook stemmen op om, naar aanleiding van de toestand in Oekraïne, niet langer te besparen op en zelfs om te investeren in defensie. „Ergens is het komisch hoe politici reageren”, zegt Wiersma. „De voorbije decennia werd uitdrukkelijk gekozen om het leger af te stemmen op kleine, gespecialiseerde tussenkomsten, voornamelijk in Afrika. Tanks en artillerie werden in de uitverkoop gezet. We dachten immers dat oorlog hier ondenkbaar was. In het geval van een landoorlog hebben we dan ook geen rol van betekenis te spelen. Maar nogmaals, het is onwaarschijnlijk dat het in Oekraïne zover komt.”

STANDPUNT

Bert CLAERHOUT

Kiezen we voor onszelf of kiezen we voor elkaar?

„In de winter van 1978-1979 raakte Huizinge, een dorp in de Nederlandse provincie Groningen, ondergesneeuwd waardoor de zowat 150 inwoners zonder stroom vielen. Een noodgenerator van de plaatselijke smid bood evenwel uitkomst. Als iedereen heel zuinig met energie zou omgaan, zou elk huishouden een beetje elektriciteit hebben tot het probleem was opgelost. Helaas, de noodgenerator begaf het al snel. Velen hadden de verleiding niet kunnen weerstaan om heimelijk toch voor hun eigen comfort te kiezen in plaats van voor het gemeenschappelijke belang.

Paul van Lange, hoogleraar sociale psychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam en verbonden aan Oxford University, raketste het verhaal van Huizinge onlangs op in het Nederlandse weekblad *Elsevier*. Van Lange is geboeid door sociale dilemma's. Volgens hem moeten we in ons dagelijkse leven voortdurend kiezen tussen persoonlijke en gemeenschappelijke belangen. Het begint al 's morgens. Wie maakt het ontbijt klaar en wie zorgt er voor de kinderen? Ook onderweg naar het werk doemen sociale dilemma's op. Houd ik me rustig aan de verkeersregels of maak ik het mijn medepassagiers moeilijk? Op het werk, in de supermarkt en in onze vrije tijd is dat niet anders: kiezen we voor onszelf of voor elkaar?

Wat voor het dagelijkse leven geldt, geldt ook op een hoger echelon. Ook daar kunnen we niet om sociale dilemma's heen. Zijn we bijvoorbeeld bereid onze welvaart te delen met kwetsbare groepen zoals werklozen, ouderen, zieken en migranten? Willen we paal en perk stellen aan ons consumptiegedrag ter wille van het milieu? Houden we ons aan wetten en regels om de samenleving voor iedereen veilig en aangenaam te houden? De Vlaamse, federale en Europese verkiezingen van zondag zijn de gelegenheid bij uitstek om ons daarover te bezinnen en ons kiesgedrag te bepalen.

Allerlei politieke uitspraken wijzen erop dat de verzorgingsstaat zoals we die de afgelopen decennia hebben gekend, almaar meer ter discussie staat. Een andere evolutie die zorgen baart, is de toenemende privatisering en commercialisering in de non-profitsector, in het bijzonder in de zorg. De macht van het geld en het prestige van het bezit spreken veel meer tot de verbeelding dan de van bovenaf opgelegde solidariteit. Tegelijk heiligt het principe van de zelfbeschikking van het individu steeds meer de middelen, ook in de genetica en de bio-ethiek. Het zijn thema's waarover we ons moeten bekommeren. In een tijd waarin het velen ontbreekt aan enige context – een vanzelfsprekende achtergrond waartegen handelingen en gebeurtenissen betekenis krijgen – wenden vele burgers zich helaas van de politiek af. Ze doen dat omdat ze politiek zien als kinderachtige ruziemakerij. Of omdat ze zich machteloos voelen tegenover partijen die bij verkiezingen veel beloven, waar weinig of niets van terecht komt. „Ik koos al voor alle partijen, ik geloof ze niet meer. Ik kies nu wat mij het beste uitkomt”, hoorde ik iemand op de televisie zeggen. Zelfzucht en cynisme zijn het harnas in een samenleving waarin het wantrouwen de bovenhand haalt.

„Het evangelie daagt christenen uit tot het verlaten van hun comfortzone en nieuwe wegen te gaan van solidariteit en gemeenschapsopbouw”, staat in de oproep die het Interdiocesaan Pastoraal Beraad naar aanleiding van de verkiezingen van zondag publiceerde. Durven we consequent te kiezen voor de waardigheid van de mens, voor een gastvrije samenleving waarin de zwakkeren niet worden uitgesloten? Of vertrouwen we op de kracht van het neoliberalisme, op diegenen die de dynamiek van de vrije markt als de belangrijkste ordenende motor van de samenleving beschouwen? In dat geval wordt het elk voor zich, wordt het wantrouwen nog groter en evolueren we naar een houding van 'ik kan maar beter voor mezelf kiezen, want anderen doen dat ook'. Zoals de inwoners van Huizinge destijds deden.”

Oekraïense soldaten (foto) leverden begin mei strijd met pro-Russische rebellen. © Belga Image